

УДК 336.71

JEL Classification: H63, E58

Ольга Владимир

УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМИ РЕСУРСАМИ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ВЕДЕННЯ ВАЛЮТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Анотація. У статті запропоновано основні напрями вдосконалення процесу управління валютними ресурсами з метою оптимізації валютної діяльності банку.

Ключові слова: валюта, валютні ресурси, управління валютними ресурсами, валютна діяльність, валютні операції, банк.

Ольга Владимир

УПРАВЛЕНИЕ ВАЛЮТНЫМИ РЕСУРСАМИ – ЗАЛОГ УСПЕШНОГО ВЕДЕНИЯ ВАЛЮТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАНКА

Аннотация. В статье предложены основные направления совершенствования процесса управления валютными ресурсами с целью оптимизации валютной деятельности банка.

Ключевые слова: валюта, валютные ресурсы, управление валютными ресурсами валютная деятельность, валютные операции, банк.

Olha Vladymyr

A MANAGEMENT OF CURRENCY RESOURCES IS MORTGAGE OF SUCCESSFUL CONDUCT OF CURRENCY ACTIVITY OF BANK

Abstract. With the purpose of optimization of currency activity of bank basic directions of perfection of process of management currency resources are offered in the article.

Keywords: currency, currency resources, management currency resources, currency activity, currency operations, bank.

Постановка проблеми. Наслідки валютно-фінансової кризи 2008 - 2009 р.р. засвідчили, що стабільність розвитку вітчизняної банківської системи та функціонування національного валютного ринку значною мірою залежать від динаміки й ефективності здійснення валютних операцій комерційними банками. Виконання валютних операцій, передусім пов'язаних із залученням та розміщенням валютних коштів, без обґрунтованої стратегії їх розвитку призводить до породження проблем ліквідності банківських установ.

Аналіз останніх публікацій. Найновіші тенденції розвитку банківської системи України відображені у наукових працях вітчизняних учених і практиків. Зокрема, Я. Груздевич [4], О. Дзюблюк [5; 6], Ж. Довгань, О. Другов [7; 8], В. Міщенко [11], Т. Смовженко [12; 13], К. Черкашина [14] у своїх працях аналізують проблеми капіталізації вітчизняних банків, проблеми наявності іноземного капіталу в банківській системі України та його вплив на динаміку розвитку внутрішнього ринку, досліджують шляхи підвищення рівня капіталізації та зміцнення вітчизняних банківських установ.

Невирішена частина проблеми. Водночас, недостатньо уваги приділено дослідженню взаємозв'язку між рівнем капіталізації і стабільності банківської установи та показниками її валютної діяльності. Вважаємо, що за сучасних умов інтернаціоналізації суспільно-відтворювальних процесів невід'ємним джерелом розширення ресурсної бази банку є валютні кошти. Проте, як засвідчила практика, недалекоглядність у здійсненні валютних операцій, відсутність стратегії розвитку валютної діяльності банку спричиняє підриє його стабільності та зниження ліквідності. На нашу думку, з метою забезпечення стрімкого розвитку банківської системи України та зміцнення позицій вітчизняних банків на валютному ринку країни необхідно більше уваги приділяти вдосконаленню валютної діяльності як невід'ємного напрямку банківського бізнесу за умов розширення міжнародного співробітництва та інтенсифікації руху міжнародних капіталів.

Постановка завдання. Відтак вважаємо, що одним із напрямів підвищення надійності та ліквідності вітчизняних банків послужить удосконалення процесу управління валютними ресурсами банку, особливо за умов їхньої нестачі на внутрішньому валютному ринку та утрудненого їх залучення із зовнішніх ринків.

Виклад основного матеріалу. Важливу роль у реалізації стратегічних планів удосконалення валютної діяльності банку відіграють процеси формування та використання валютно-ресурсної бази, особливо тепер, коли гостро відчувається нестача валютних коштів. На думку О. Васюренка, управління валютними ресурсами пов'язане з наявністю в банку спеціальних організаційних і технічних заходів, спрямованих на ефективне виконання валютних операцій клієнтів та отримання максимального прибутку, зваженого на валютний ризик [3, с. 234]. Важливим напрямом при управлінні валютними ресурсами є дослідження валютних пасивів банку, що дасть змогу визначити, за рахунок яких коштів формується ресурсна база банку, оцінити важливість кожного джерела та виду ресурсу за валютами у валютній діяльності банку, визначити динаміку змін обсягів залучених валютних коштів, забезпечити пошук шляхів зниження вартості ресурсів шляхом оптимізації їх структури стосовно валют (рис. 1).

Оцінюючи ефективність ресурсної бази, слід звертати увагу саме на джерела її формування, адже: кошти фізичних осіб та суб'єктів підприємницької діяльності дешевші, ніж міжбанківські запозичення; кошти фізичних осіб мають вищу вартість, аніж кошти юридичних осіб; кошти на поточних рахунках дешевші, проте вони є найменш прогнозована складова ресурсів; висока частка значних за обсягами депозитів забезпечує стабільність ресурсної бази, а велика частка довгострокових депозитів позитивно впливає на ліквідність банку.

Як потенційні джерела формування валютних ресурсів слід розглядати операції з ощадними сертифікатами та облігаціями в іноземній валюті, можливості застосування яких на даному етапі обмежені національним валютним законодавством. Розширенню валютних ресурсів може служити вдосконалення управління залишками на поточних рахунках, проте такі види ресурсів є короткостроковими, а зростання їх питомої ваги може негативно вплинути на ліквідність банку. Слід оптимізувати кількість коррахунків відповідно до потреб банку, з метою мінімізації витрат на їх утримання. Проте варто враховувати й те, що розвиток кореспондентських рахунків дешевший аніж інших організаційно-інституційних форм проникнення банків на іноземні ринки. Наприклад, як зазначає О. Бутук, менше 1% американських банків мають філії в інших країнах [2, с. 310].

Одним із показників надійності й стабільності ресурсної бази банку є цінова політика банку, яка має бути достатньо привабливою для клієнтів і забезпечувати належний та обґрунтований прибуток від виконання валютних операцій.

При дослідженні динаміки змін у структурі формування ресурсної бази банкові необхідно звертати увагу і на стан грошового й валютного ринків країни, а також на рівень власної репутації та іміджу, на рівень довіри клієнтів до нього. При зростанні обсягів залучення валютних депозитів і запозичень слід з'ясувати причини, що викликали потребу в додаткових ресурсах – проблеми з ліквідністю, невиконання плану запозичень ресурсів, стан

валютного ринку, дострокове відкликання коштів клієнтом, низька відсоткова ставка порівняно з ринковими цінами тощо.

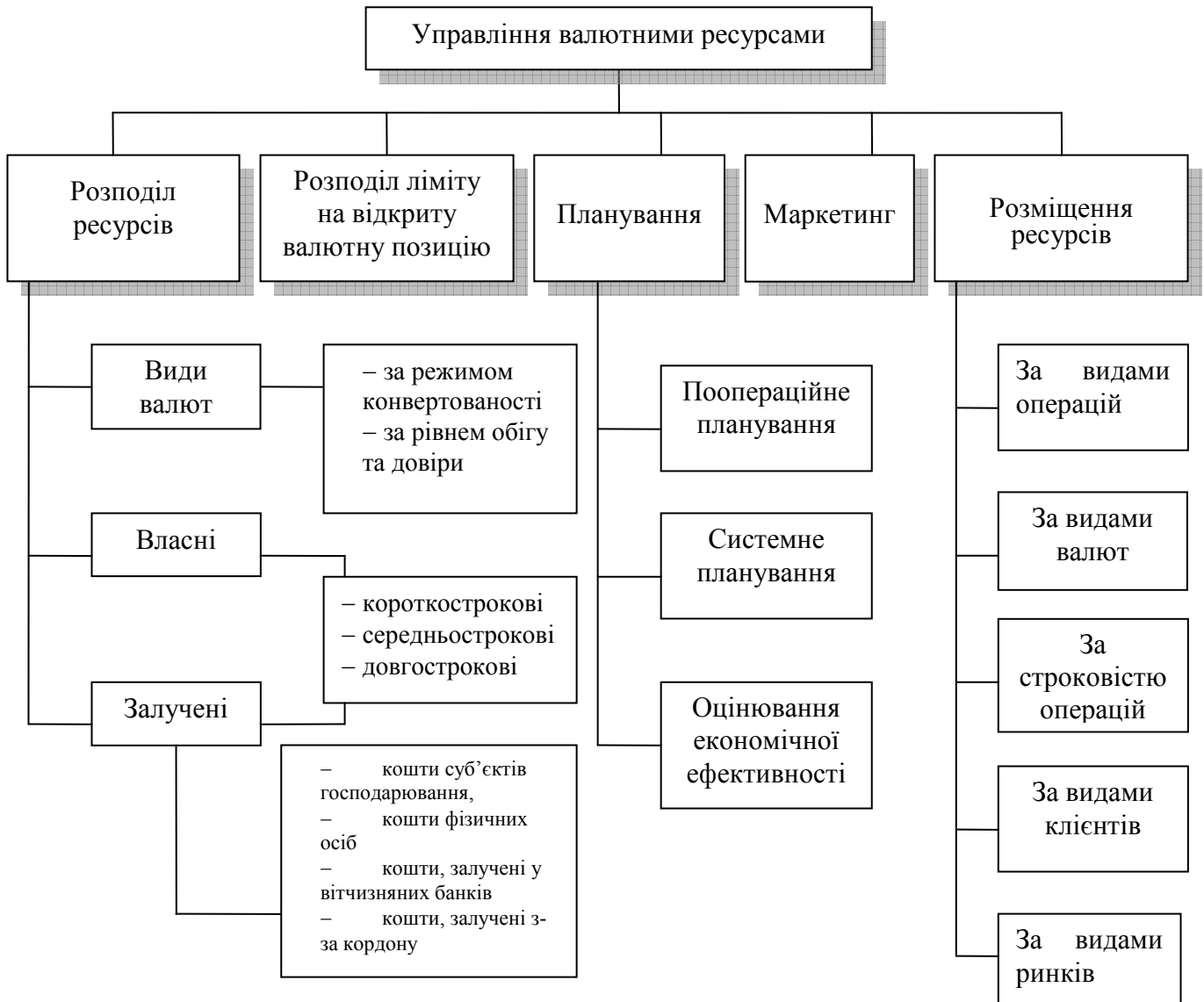

Рис. 1. Управління валютними ресурсами комерційного банку

Оцінюючи ефективність формування ресурсної бази, необхідно також визначити частку власних і залучених коштів; при цьому слід визначити питому вагу в загальному обсязі валютних ресурсів кожного з виду залучених коштів (міжбанківських, фізичних та юридичних осіб).

Із метою оптимізації управління валютними ресурсами слід оцінювати ефективність їх розміщення шляхом аналізу дохідності та витрат, пов'язаних із виконанням валютних операцій. Це дасть змогу визначити, яку частку доходу від валютних операцій займають у загальному обсязі доходів банку, та який рівень доходу становить кожен напрямок валютної діяльності. Методика аналізу даних операцій може полягати у визначенні низки показників. Важливим акцентом при аналізі ефективності валютних операцій є визначення коефіцієнта їх дохідності та рентабельності; для цього можна скористатися відомими формулами (табл. 1).

Управляти собівартістю валютної діяльності можна на основі функціонально-вартісного аналізу, що відрізняється від традиційного аналізу собівартості послуги, за якого сукупні затрати порівнюються з доходами від реалізації за всіма видами валютних операцій і за всіма категоріями клієнтів. Впровадження функціональної складової дасть змогу

виокремити частку доходів, які банк отримав від виконання кожної операції та надання набору послуг різним групам клієнтів, використовуючи при цьому різні моделі співпраці, які відрізняються рівнем собівартості операції.

Даний підхід дасть банкові змогу конкретніше управляти собівартістю процесу, виділяти дохідніші операції та клієнтські групи. А зіставлення дохідності кожної конкретної операції з величиною можливого ризику забезпечить ранжування валютних операцій за рівнем привабливості (рентабельності) для банку, визначення профілюючих і допоміжних валютних операцій, на основі чого можна вносити необхідні зміни в тактику валютної діяльності.

Таблиця 1

Аналіз та оцінка валютної діяльності комерційного банку

№ за/п	Показник	Формула для розрахунку
1	Частка валютних активів ($Ч_{ва}$)	$Ч_{ва} = \frac{\text{Валютні активи}}{\text{Активи, всього}}$
2	Частка валютних зобов'язань ($Ч_{вз}$)	$Ч_{вз} = \frac{\text{Валютні зобов'язання}}{\text{Зобов'язання, всього}}$
3	Темпи зростання валютних активів ($Т_{в.а.}$)	$Т_{в.а.} = \frac{\text{ВА на кінець періоду}}{\text{ВА на початок періоду}}$
4	Темпи зростання валютних зобов'язань ($Т_{в.з.}$)	$Т_{в.з.} = \frac{\text{ВЗ на кінець періоду}}{\text{ВЗ на початок періоду}}$
5	Темпи приросту валютних активів ($\Delta Т_{в.а.}$)	$\Delta Т_{в.а.} = \frac{\text{ВА на кінець періоду} - \text{ВА на початок періоду}}{\text{ВА на початок періоду}} \times 100\%$
6	Темпи приросту валютних зобов'язань ($\Delta Т_{в.з.}$)	$\Delta Т_{в.з.} = \frac{\text{ВЗ на кінець періоду} - \text{ВЗ на початок періоду}}{\text{ВЗ на початок періоду}} \times 100\%$
7	Частка доходів від валютних операцій у величині загальних доходів банку ($Ч_{в.д.}$)	$Ч_{в.д.} = \frac{\text{Доходи від валютних операцій}}{\sum \text{Доходи, всього}}$
8	Коефіцієнт дохідності валютних операцій ($К$)	$К = \frac{\text{Доходи від валютних операцій}}{\text{Середні валютні активи}}$
9	Коефіцієнт рентабельності валютних операцій ($Р_{в.о.}$)	$Р_{в.о.} = \frac{\text{Доходи від валютних операцій}}{\text{Валютні виртати}}$

Примітка: складено за матеріалами [1, с. 223, 224; 9, с. 223; 11, с. 112].

Необхідно також проаналізувати, за рахунок яких факторів відбуваються зміни показників дохідності валютних операцій: за рахунок змін чисельності та структури клієнтів; спектру і питомої ваги виконуваних валютних операцій та послуг; середньої відсоткової ставки за активними й пасивними валютними операціями; динаміки змін тарифів на валютні послуги; зміни вартості валютних ресурсів; структурні зміни у залученні та розміщенні валютних ресурсів; наслідки економічної та політичної ситуації у країні. Досліджуючи

показники дохідності та витрат за валютними операціями, можна зробити порівняльний аналіз ефективності роботи з валютою різних банків та їх структурних підрозділів. Дані показники слід аналізувати у динаміці, що дасть змогу визначити загальні тенденції їх змін.

Висновки та пропозиції. Слід зазначити, що ефективність реалізації завдань щодо управління валютними ресурсами залежить від ефективності виконання інших напрямів валютної діяльності банку. Оскільки структурну побудову системи управління валютними ресурсами можна представити, як: 1) побудова прогнозних балансів, валютних планів та бюджетів; 2) формування оптимальної структури валютних активів і пасивів; 3) коригування цінової політики та управління собівартістю валютного обслуговування; 4) управління валютними ризиками, то наступними питаннями, що потребують дослідження є вдосконалення процесу аналізування, стратегічного планування показників і напрямів розширення валютної діяльності банку, а також процесу управління притаманними їй ризиками.

Використана література:

1. Аналіз банківської діяльності: Підручник / [А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.]; за ред. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004. – 599 с.
2. Бутук О. І. Валютно-фінансові відносини: Навч. посіб. / О. І. Бутук. – К.: Знання, 2006. – 349 с.
3. Васюренко О. В. Современные методы управления банковскими ресурсами / О.В. Васюренко. – Х.: Гриф, 1997. – 392 с.
4. Грудзевич Я. Проблеми капіталізації банківської системи України / Я. Грудзевич // Регіональна економіка, 2005. – № 1. – С 116 – 119.
5. Дзюблюк О. Оптимізація формування ресурсної бази комерційних банків / О. Дзюблюк // Банківська справа. – 2008. – № 5. – С. 38 - 46.
6. Дзюблюк О. В. Проблеми підвищення рівня капіталізації комерційних банків України / О. В. Дзюблюк // Підвищення ролі банківської системи в економічному зростанні: Матеріали наук.-практ. конф. 8 - 9 листопада, 2004 р. / Наук. ред. А. М. Мороз. – К.: КНЕУ, 2004. – 258 с.
7. Довгань Ж. Капіталізація банківської системи України / Ж. Довгань // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 11. – С. 10 - 14.
8. Довгань Ж. Фінансова стійкість банківських установ у період економічної кризи / Ж. Довгань // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 4. – С. 20 - 26.
9. Кузьмін В. В. Банківські операції: Навч. посіб. / В. В. Кузьмін, О. В. Андрейченко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – 418 с.
10. Міщенко В. Роль іноземного капіталу в банківському секторі країни / В. Міщенко, Р. Набок // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 11. – С. 38 - 44.
11. Парасій-Вергуленко І. М. Аналіз банківської діяльності: [Навч.-метод. посібник для самоств. вивч. дисц.] / І. М. Парасій-Вергуленко. – К.: КНТУ, 2003. – 347 с.
12. Смовженко Т. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи в умовах євроінтеграції України. Організаційний аспект / Т. Смовженко, О. Другов // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 11. – С. 34 - 37.
13. Смовженко Т. Управління процесом зростання участі іноземних інвесторів у роботі банківської системи України / Т. Смовженко, О. Другов // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 1. – С. 16 - 19.
14. Черкашина К. Ф. Підвищення рівня капіталізації банків як передумова інтеграції до європейського фінансового ринку / К. Ф. Черкашина // Актуальні проблеми економіки, 2005. – № 3(45). – С. 49 – 55.

REFERENCES

1. Herasymovych M., Alekseyenko M. D. Parasiy-Verhunencko I. M. Analysis of Banking [Analiz bankivs'koyi diyal'nosti]. Kyiv, KNEU, 2004, p. 599.
2. Butuk O. I. Monetary and financial relations [Valyutno-finansovi vidnosyny]. Kyiv, Knowledge, 246, p. 349.
3. Vasyurenko O. V. Modern methods of management of bank resources [Sovremenne metody upravleniya bankovskimi resursami], Kharkov: Grief, 1997, p. 392.
4. Hrudzevych Ya. Problems of capitalization of the banking system of Ukraine [Problemy kapitalizatsiyi bankivs'koyi systemy Ukrainy]. *Rehional'na ekonomika - Regional Economics*, 2005, no.1, pp. 116 – 119.
5. Dzyublyuk O. Optimization of resource base of commercial banks [Optymizatsiya formuvannya resursnoyi bazy komertsyinykh bankiv]. *Bankivs'ka sprava – Banking*, 2008, no. 5, pp. 38 – 46.
6. Dzyublyuk O. V. Problems of increasing capitalization of commercial banks in Ukraine [Problemy pidvyshchennya rivnya kapitalizatsiyi komertsyinykh bankiv Ukrainy]. *Pidvyshchennya roli bankivs'koyi systemy v ekonomichnomu*

- zrostanni: materialy nauk.-prakt. konf. 8 - 9 lystopada - Enhancing the role of the banking system in economic growth: Materials of scientific-practical. conference. 8 -9 November, Kyiv, KNEU, 2004, p. 258.*
7. Dovhan Zh. Capitalization of the banking system of Ukraine [Kapitalizatsiya bankivskoyi systemy Ukrainy]. *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy - Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 2008, no. 11, pp. 10 – 14.
 8. Dovhan Zh. The financial stability of banks during the economic crisis [Finansova stiiikist bankivskykh ustanov u period ekonomichnoi kryzy]. *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy - Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 2009, no. 4, pp. 20-26.
 9. V. V. Kuzmin, O. V. Andreichenko. Banking [Bankivski operatsii]. Kyiv, NNC IAE, 2006, p. 418.
 10. Mishchenko V., Nabok R., The role of foreign capital in the banking sector of the country [Rol' inozemnoho kapitalu v bankivskomu sektori krayiny]. *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy - Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 2005, no. 11, pp. 38 – 44.
 11. Parasiy-Verhulenko I. M. Analysis of Banking [Analiz bankivskoyi diyal'nosti]. Kyiv, KNEU, 2003, p. 347.
 12. Smovzhenko T., Druhov O., Problems and prospects of the banking system in Ukraine's European integration. Organizational aspect [Problemy ta perspektyvy rozvytku bankivskoyi systemy v umovakh yevrointehratsiyi Ukrainy. Orhanizatsiynyy aspekt]. *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy - Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 2005, no. 11, pp. 34-37.
 13. Smovzhenko T., Druhov O. Managing the process of growing participation of foreign investors in the banking system of Ukraine [Upravlinnya protsesom zrostannya uchasti inozemnykh investoriv u roboti bankivskoyi systemy Ukrainy]. *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy - Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 2008, no. 1, pp. 16-19.
 14. Cherkashyna K. F. Increased capitalization of banks as a precondition for integration into the European financial market. [Pidvyshchennya rivnya kapitalizatsiyi bankiv yak peredumova intehratsiyi do yevropeys'koho finansovoho rynku]. *Aktual'ni problemy ekonomiky – Current economic problems*, 2005, vol.45, no. 3, pp. 49 – 55.

Статтю отримано 2 жовтня 2011 року

Рецензію на статтю дав д.е.н., проф. Дзюблюк О.